

રૂપરેખા

- 13.0 ઉદ્દેશો
- 13.1 પ્રસ્તાવના
- 13.2 વિતરણ સેવાઓ
 - 13.2.1 વેબ ડિરેક્ટરી
 - 13.2.2 બુલેટીન બોર્ડ
 - 13.2.3 મેઈલિંગ યાદી અને ચર્ચાની યાદી
 - 13.2.4 સંસાધન ભાગીદારી (Resource Sharing)
 - 13.2.5 ઓનલાઈન પ્રલેખ રિપોઝીટરી (Online Document Repository)
 - 13.2.6 વેબ પોર્ટલ (Web Portal)
 - 13.2.7 ઈ-મેઈલ (E-mail)
 - 13.2.8 ઈ-પ્રકાશન (E-Publishing)
 - 13.2.9 વેબકાસ્ટિંગ (Webcasting)
- 13.3 સારાંશ
- 13.4 તમારી પ્રગતિ ચકાસોના ઉત્તરો
- 13.5 ચાવીરૂપ શબ્દો
- 13.6 સંદર્ભ અને વિશેષ વાંચન

13.0 ઉદ્દેશો (Objective)

- આ એકમનો અભ્યાસ કર્યા બાદ નીચેની બાબતોથી જાણકાર બનશે.
- વિતરણ સેવાની અને તેની સાથે જોડાયેલી બાબતોની માહિતી આપે છે.
 - વિતરણ સેવાની જાણકારી પ્રાપ્ત થાય છે.
 - વિતરણ સેવાને ગ્રંથાલયમાં અસરકારક બનાવવામાં આવતી સમસ્યાઓની જાણકારી પ્રાપ્ત થશે.

13.1 પ્રસ્તાવના (Introduction)

21મી સદીની શરૂઆતથી માહિતી અને સંચાર ટેકનોલોજીનાં વિકાસ સાથે ઈન્ટરનેટનો પ્રભાવ લોકોના જીવનમાં વધવા લાગ્યો. વેબ 2.0 ના ઉદ્ભવ પછી ઈન્ટરનેટ સેવાઓ વધારે ઈન્ટરેક્ટિવ બની છે અને ઉપભોક્તા કેન્દ્રિત બની છે. ઈન્ટરેક્ટિવ એ બે સિસ્ટમ વચ્ચેનું પ્રત્યાયન છે. આ એવી પદ્ધતિ કે જેમાં પ્રત્યુત્તર હંમેશા બીજી વ્યક્તિના ઈનપુટ પર આધાર રાખે છે. વેબ ઉપર હાલમાં ઉપસ્થિત સેવાઓ ઉપભોક્તાઓને ઈન્ટરેક્ટિવ સેવાની સાથે વિતરણ સેવાથી અવગત કરાવવામાં આવે છે. વેબ પહેલા લોકો સાથે ઈન્ટરેક્ટ થવું મુશ્કેલ હતું, જ્યાં એક વ્યક્તિ બીજી વ્યક્તિ સાથે સીધો જોડાઈ શકવા સક્ષમ ન હતા. પરંતુ વિતરણ સેવાથી માહિતી એક વ્યક્તિથી

બીજી વ્યક્તિ સુધી સરળતા મળી રહે છે. તેમ જ તેમના વિચારો, પ્રલેખોથી અવગત થઈ શકે છે. બીજી રીતે જોઈએ તો ઈન્ટરેક્ટિવ એ સિસ્ટમને વધારે યુઝર ફ્રેન્ડલી બનાવે છે જેના કારણે ઉપભોક્તાના સંતોષમાં વધારો કરી શકાય છે. આ પ્રકારની સેવા માહિતી પ્રસાર અને જ્ઞાનને વિસ્તારવામાં મદદરૂપ બને છે.

13.2 વિતરણ સેવાઓ (Distributed Services)

વિતરણ સેવા, વિતરણ સાઈટ ઉપરથી આપવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે કહીએ, સેવા આપવા માટે મશીન હોસ્ટ તરીકે કાર્ય કરે છે અને જે અલગ – અલગ ભૌગોલિક વિસ્તારમાં ક્લાયન્ટ દ્વારા સેવા પૂરી પાડવામાં આવે છે. મશીન એક અમ્બ્રેલા સેવામાં એક કરતા વધારે સેવા આપવાનું કાર્ય કરે છે. વિતરણ સેવા વિવિધ સ્વરૂપમાં આપવામાં આવે છે જે નીચે મુજબ છે.

13.2.1 વેબ ડિરેક્ટરી (Web Directory) :

આજના ડીજિટલ યુગમાં વેબ ઉપર ડેટા ટ્રીલયન ટેરાબાઈટના સ્વરૂપમાં જોવા મળે છે અને માહિતીની ગોઠવણી યોગ્ય રીતે દર્શાવવામાં આવતી નથી. સર્ચ એન્જિન દ્વારા અમુક પ્રશ્નોના ઉત્તર મળી રહે છે જેવા કે જ્ઞાન સંચાલન માટે કઈ માહિતી ઉપયોગી છે ? www ની શોધ કેવી રીતે થઈ ? જ્યારે વેબ ડિરેક્ટરી આવા સવાલોના ઉત્તર આપવા માટે વિશિષ્ટ પ્રકારની સેવા પૂરી પાડે છે. સામાન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો વેબ ડિરેક્ટરી એટલે ચોક્કસ વિષય પ્રમાણે ઈન્ટરનેટ ઉપર ઉપલબ્ધ પ્રલેખોની યાદી જે એક હરોળમાં ગોઠવવામાં આવે છે. સર્ચ એન્જિનની જેમ જ વેબ એ રોબોટ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલી નિર્દેશિકા છે જ્યારે વેબ ડિરેક્ટરી એ મનુષ્ય દ્વારા બનાવવામાં અને સંભાળવામાં આવે છે. ઘણા વ્યક્તિ જાતે વેબ ડિરેક્ટરી તૈયાર કરતા હોય છે પરંતુ ક્યારેક સંસ્થા દ્વારા તેમની નિમણૂક પણ કરવામાં આવે છે. વેબ ડિરેક્ટરીમાં વિષય અથવા ટોપિકથી પ્રલેખની શોધ કરી શકાય છે. ક્યારેક કી-વર્ડનો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. માનવ ઘટક હંમેશા ડિરેક્ટરી તૈયાર કરવામાં અને તેની દેખરેખ રાખવામાં અગત્યનો ભાગ ભજવે છે, જે ઉપભોક્તા માટે ફાયદાકારક અને ગેરફાયદાકારક રીતે અસર કરે છે.

ફાયદાઓ :

- ચોક્કસ વિષય પર ઉપલબ્ધ વેબ રિસોર્સની ત્વરિત માહિતી મળે છે.
- વેબ ડિરેક્ટરી એ એક પ્રકારની કલાસીફાઈડ યાદી છે જેથી વિષયવાર માહિતી મળે છે.
- જે લોકો ઈન્ટરનેટ સબંધી ઓછી જાણકારી કે પ્રેક્ટીસ ધરાવે છે તેવા લોકો પણ વેબ ડિરેક્ટરી દ્વારા સરળતાથી માહિતી શોધી શકે છે.
- વેબ ડિરેક્ટરીમાં ઉપલબ્ધ રિસોર્સ ચકાસણી કર્યા બાદ જ ઈન્ડેક્સ કરવામાં આવેલા હોય છે.

ગેરફાયદા :

- મોટાભાગની ડિરેક્ટરી હરોળ માટે પોતાની ગોઠવણીને ઉપયોગમાં લઈને સેવા પૂરી પાડતા હોય છે.
- વેબ ડિરેક્ટરી એ એક પ્રકારની સંકલિત યાદી છે. રીયલ ટાઈમ ક્વેરી તેના દ્વારા શક્ય બનતું નથી.
- વેબ ડિરેક્ટરીમાં માનવ ઘટક મહત્વનો ભાગ ભજવે છે આથી ઘણીવાર રેગ્યુલર અપડેટ શક્ય બનતું નથી અને હાલની માહિતી ઉપભોક્તા સુધી પહોંચતી નથી.

અમુક પ્રખ્યાત વેબ ડિરેક્ટરીમાં BUBL ઈન્ફોર્મેશન સર્વિસ, ગુગલ વેબ ડિરેક્ટરી, યાહૂ ડિરેક્ટરી અને DMOS ઓપન ડિરેક્ટરી પ્રોજેક્ટનો સમાવેશ થાય છે.

- ઝડપી માહિતી પહોંચાડી શકાય છે, ઓનલાઈન ઉપભોક્તા પાસે થી પ્રત્યુત્તર તેમ જ સૂચનો મળે છે, ઉપયોગકર્તા સાથે સીધો સંપર્ક બને છે.

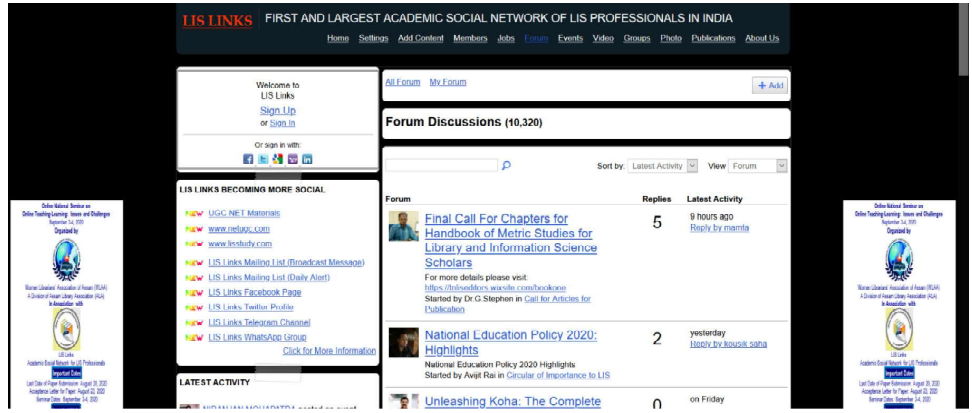
13.2.3. મેઈલિંગ યાદી અને ચર્ચાની યાદી (Mailing List and Discussion List) :

મેઈલિંગ યાદી, ચર્ચા યાદી અથવા લીસ્ટસર્વ એક એવા પ્રકારની સેવા છે, જે સરળતા સાથે વ્યક્તિ કે વ્યક્તિના જૂથમાં ઈ-મેઈલ મોકલવાની સુવિધા પૂરી પાડે છે. એક સરખા નામની આ સેવામાં એક સાથે મોટી સંખ્યામાં લોકોને CC અથવા BCC વગર મેઈલ મોકલવાની સગવડ પૂરી પાડી શકાય છે. સામાન્ય રીતે આ સેવા GNU Mailman, ListServe, Mailbase જેવા સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરીને પૂર્ણ અથવા અર્ધ ઓટોમેશન કરી શકાય છે. આ સેવાને હોસ્ટ કરવા માટે હોસ્ટિંગ સર્વર રાખવામાં આવે છે જે બીજા સર્વરને મેઈલ એડ્રેસ પહોંચાડે છે. મેઈલિંગ યાદીમાંથી મળતા સંદેશાઓ અને તેના ઉત્તરની પ્રક્રિયા સોફ્ટવેર દ્વારા કરવામાં આવે છે. જો કોઈ મેઈલિંગ યાદી જોડાય તો તેને “Subscribing” તરીકે ઓળખવામાં આવે છે અને કોઈ મેઈલિંગ યાદી રદ થાય તો તેને “Unsubscribing” તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

ઈન્ટરનેટ ઉપર હજારોની સંખ્યામાં મેઈલિંગ યાદી ઉપલબ્ધ છે, જે અલગ-અલગ વિષય, વ્યક્તિ અને સંખ્યા પ્રમાણે વહેંચવામાં આવતા હોય છે. સૌ પ્રથમ સાર્વજનિક મેઈલિંગ યાદી ઓપન સોર્સ ડેવલોપમેન્ટ અને W3C દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું. મોટાભાગે મેઈલિંગ યાદી ચર્ચા માટે ઉપયોગી બને છે. ગ્રંથાલયમાં ઉપભોક્તાઓને નવાં આવેલાં પુસ્તક, જર્નલ, મેગેઝીન તેમ જ જર્નલના TOC થી અવગત કરાવવા માટે મેઈલિંગ યાદીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે મેઈલિંગ યાદી નીચે મુજબની સુવિધા પૂરી પડે છે.

- નવી સિસ્ટમ ખરીદવા માટેનું માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે.
- કોઈ પણ ગ્રુપ દ્વારા તટસ્થ માહિતીની માંગણી પૂરી પાડે છે.
- ગ્રુપના સભ્યોની સમસ્યાનું સમાધાન શોધવામાં મદદરૂપ બને છે.
- ભવિષ્યમાં આવનારી કોન્ફરન્સ અને મિટિંગની જાણકારી આપે છે.
- નવી આવનારી ભરતીની જાણકારી આપે છે.
- નવી આવનારી વેબસાઈટ, પ્રકાશનો અને પ્રોડક્શનની જાણકારી આપે છે.

ક્યારેક મેઈલિંગ યાદી દ્વારા બે રીતે મેઈલ મોકલવામાં આવે છે. 1. Digest અને 2. Mail-as-arrived, જે મેઈલની યાદી સૌથી વધારે કાર્યક્ષમ હોય તેમની માટે Digest રીત વધુ સરળ અને સારી છે. Digest એ મેઈલ યાદી દ્વારા મોકલવામાં આવેલ મેઈલને એક જગ્યાએ ભેગા કરે છે. જેથી ઉપભોક્તાને એક જગ્યાથી દરેક મેઈલ મળી રહે છે અને તેનાથી કાયમી મેળવનાર મેઈલમાં તકલીફ પડતી નથી. ઉપભોક્તા Digest મેઈલની તેમની અનુકૂળતા પ્રમાણે મેળવી શકે છે દા.ત. દિવસમાં એક વાર અથવા બે વાર. મેઈલિંગ યાદીના ઉદાહરણ (1) LIS Forum : ભારતના મોટાભાગના ગ્રંથાલય વ્યાવસાયિકો માટે LIS Forum સૌથી મોટી મેઈલિંગ યાદી છે, જે NCSI દ્વારા ચલાવવામાં અને સંભાળવામાં આવે છે. (2) DLRG : ડીજીટલ લાયબ્રેરી રીસર્ચ ગ્રુપ એ ગ્રંથાલય વ્યાવસાયિકોને સોફ્ટવેર અને હાર્ડવેરને લગતી સમસ્યાના સમાધાન માટે તૈયાર કરવામાં આવેલી મેઈલિંગ યાદી છે. જે DRTC દ્વારા સંભાળવામાં આવે છે.

13.2.4 સંસાધન ભાગીદારી (Resource Sharing) :

સંસાધન ભાગીદારી એટલે બે કે તેથી વધુ ગ્રંથાલયો ભેગા મળીને તેમના દસ્તાવેજો, સેવાઓ, કાર્યો વગેરેનો ઉપયોગ ભાગીદારીમાં કરે છે. દા.ત. એકિવઝીશન, પ્રોસેસ, સંગ્રહ અને સેવાનું આદાન-પ્રદાન. દરેક સભ્ય પોતાની માહિતી અથવા જ્ઞાનની વહેંચણી કરીને જૂનામાં નવું ઉમેરવાનો પ્રયાસ કરે છે. સંસાધન ભાગીદારીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ બીજા ગ્રંથાલયના સંગ્રહના વપરાશની પરવાનગી આપીને સ્થાનિક સંગ્રહમાં વધારો કરવાનો છે. સંસાધન ભાગીદારીની સાથે ગ્રંથાલયના કેટલોગનો ઉપયોગ કરવાનો હેતુ હોય છે, જેમાં દરેક ગ્રંથાલય Z.39.50 પ્રોટોકોલનો ઉપયોગ કરે છે. ડીજિટલ યુગમાં એક ગ્રંથાલય એક ઈન્ટરફેસનો ઉપયોગ કરીને ભાગીદારીના ગ્રંથાલયોના સંગ્રહને જોઈ શકે છે અને કાર્યને બેવડું થતા અટકાવે છે.

13.2.5 ઓનલાઈન પ્રલેખ રિપોઝિટરી (Online Document Repository) :

પ્રલેખ રિપોઝિટરી પદ્ધતિ એ ડીજિટલ ગ્રંથાલયો હોય છે જેમાં સંસ્થાના પ્રલેખોનો સંગ્રહ કરવામાં આવે છે. જે દરેક પ્રકારના મહત્વના દસ્તાવેજો માટેનું સામાન્ય હબ છે. આ પદ્ધતિમાં દસ્તાવેજોને તૈયાર કરવા, એક્સેસ અને સંગ્રહ કરવા અને ક્યારે દસ્તાવેજને રદ કરવાની સુવિધા પૂરી પાડવામાં આવે છે. ઓનલાઈન પ્રલેખ રિપોઝિટરી કોર્પોરેટ સેક્ટરમાં સૌથી વધારે પ્રખ્યાત છે. સંસ્થામાં દરેક કર્મચારીને સિસ્ટમને એક્સેસ કરવા માટે તેમના પોતાના યુઝરનેમ અને પાસવર્ડ આપવામાં આવે છે. યુનિવર્સિટી અને ઈન્સ્ટિટ્યૂટ લાયબ્રેરી દ્વારા પણ પ્રલેખને સંગ્રહ કરવા અને રીસર્ચ આઉટપુટ માટે પ્રલેખ રિપોઝિટરીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. ઉદાહરણ તરીકે ગુજરાત યુનિવર્સિટી ગ્રંથાલયની રિપોઝિટરી સંપદા (<http://sampada.inflibnet.ac.in/>) અને નિરમા યુનિવર્સિટી ગ્રંથાલયની રિપોઝિટરી નોલેજ રિપોઝિટરી લઈ શકાય.

13.2.6 વેબ પોર્ટલ (Web Portal) :

વેબ પોર્ટલ એ વેબ અને વેબની સાઈટ ઉપર ઉપસ્થિત માહિતી સેવા માટેનો ગેટવે છે. વેબ પોર્ટલમાં પ્રત્યેક વિષય ક્ષેત્રને ધ્યાનમાં રાખીને ગેટવે તૈયાર કરવામાં આવે છે. આ પોર્ટલમાં બીજી સેવાઓ જેમ કે ઇમેલ, ન્યૂઝ, સ્ટોક કિંમત, માહિતી મોજ-શોખ, ડેટાબેઝ જેવી સેવાઓ પૂરી પાડે છે. કોઈ પણ પોર્ટલમાં નીચેની લાક્ષણિકતા હોવી જરૂરી છે.

ગ્રંથાલયોમાં વેબ પોર્ટલનો ઉપયોગ : વેબ પોર્ટલ સબ્જેક્ટ સ્પેસિફિક પણ હોય છે. જેમાં કે હેલ્થ સાયન્સ પોર્ટલ કે એજ્યુકેશન પોર્ટલ અથવા તો મેનેજમેન્ટ સંબંધિત પોર્ટલ. આધુનિક ગ્રંથાલયો પણ પોતાનું વેબ પોર્ટલ તૈયાર કરે છે અને પોતાની વિવિધ સેવાઓ ઉપયોગકર્તાને સિંગલ પેજ પર ઓફર કરી શકે છે.

- એક જ ક્લિકમાં એક્સેસ (Single sign on)
- દરેક માહિતી સ્ત્રોત માટે એકીકૃત શોધ
- વૈયક્તિકરણ

- એપ્લિકેશન સંકલન
- સહયોગ
- સિસ્ટમ સુરક્ષા
- ઓપન એક્સેસ
- ફાઇલ માટે મદદરૂપ બને તેવી લિંક

વેબ પોર્ટલ હંમેશા ચોક્કસ વિષય ક્ષેત્રને ધ્યાનમાં રાખીને વિષયને લગતા પ્રલેખો, સંગ્રહ અને સેવાઓની પૂર્તિ કરે છે. દા.ત. ગ્રંથાલય અને માહિતી વિજ્ઞાન માટે infolibrarian.com એ એક વેબ પોર્ટલ છે.

Web Portal of Library and Information Science (infolibrarian)

13.2.7 ઈ-મેઈલ (E-mail) :

આજના ડિજિટલ યુગમાં માહિતી સંચાર માટે ઈ-મેઈલ સામાન્ય અને પ્રખ્યાત માધ્યમ છે. ઈ-મેઈલ ઔપચારિક અને અનઔપચારિક બંને પ્રકારના પ્રત્યાયનમાં તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. જે આપણને રોજ-બરોજના કાર્યોમાં તેમ જ નાની સમસ્યાને સમાધાનમાં મદદરૂપ બને છે. ઈ-મેઈલ એક કમ્પ્યુટરથી બીજા કમ્પ્યુટર સુધી સંદેશ, માહિતી અથવા ડેટા ફાઇલ મોકલવાના સરળ અને ઉપયોગી ઈલેક્ટ્રોનિક માધ્યમ તરીકે કાર્ય કરે છે.

13.2.8. ઓનલાઈન શોધ અને સંગ્રહ (Online Storage and Searching) :

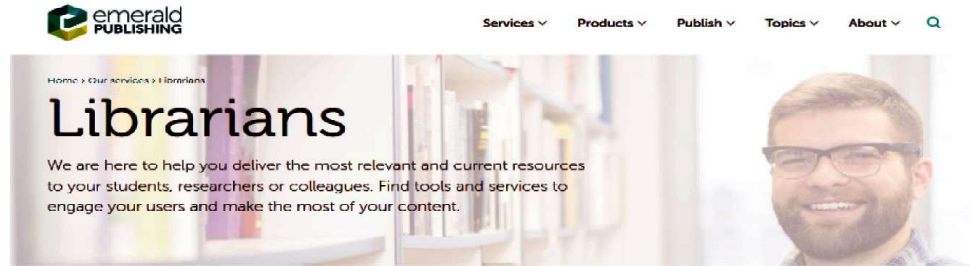
ઈલેક્ટ્રોનિક પદ્ધતિમાં વાઈરસ અટેક, કુદરતી આફત, ચોરી જેવા ભયથી ડેટા કરપ્ટ અથવા ડેટાનો ખોટો ઉપયોગ થઈ શકે છે. પરંતુ ઈન્ટરનેટ ઉપર આપવામાં આવતી ઓનલાઈન સેવાઓમાં માહિતી તેમ જ ડેટાનો બેકઅપ લેવા અને સંગ્રહને પુનઃ પ્રાપ્ત કરવાની સગવડ પૂરી પાડે છે. જેની વિશેષતાઓ નીચે મુજબ છે.

- કોઈપણ જગ્યાએ કોઈપણ કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરીને ફાઇલ જોઈ શકાય છે, તેમ જ મેઈલમાં પણ લઈ શકાય છે.
- ઘણી બધી ઓનલાઈન સેવામાં માધ્યમોને જોવા અને સંભાળવાની સુવિધા આપવામાં આવે છે.
- કોઈ પણ ફાઇલ સરળતાથી જોઈ શકાય તેમ જ મિત્રો સાથે વહેંચી પણ શકાય.
- વેબસાઈટ અને ડેસ્કટોપ ક્લાયન્ટના માધ્યમથી રિમોટ એક્સેસની સુવિધા પણ મળે છે.

13.2.9 ઈ-પ્રકાશન (E-Publishing) :

માહિતી વિવિધ વિચારો અને ડેટાની પ્રક્રિયા દ્વારા તૈયાર થાય છે, આજ માહિતીને લોકો સુધી પ્રસારિત કરવા માટે કોઈ ને કોઈ માધ્યમની આવશ્યકતા રહે છે. નવી ટેકનોલોજીના આગમનથી માહિતી પ્રસારિત કરવા માટે ઈ-પ્રકાશનનો ઉપયોગ વધતો જાય છે. માહિતીનું પ્રકાશન બે રીતે થાય છે ઓનલાઈન અને ઓફલાઈન, જ્યાં ઓનલાઈન પ્રકાશનમાં જર્નલ, વેબસાઈટ, ડેટાબેઝ, ઈ-બુકનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. જ્યારે ઓફલાઈન પ્રકાશન બુક, DVD જેવા માધ્યમોથી થાય છે.

Emerald E-Publishing Group

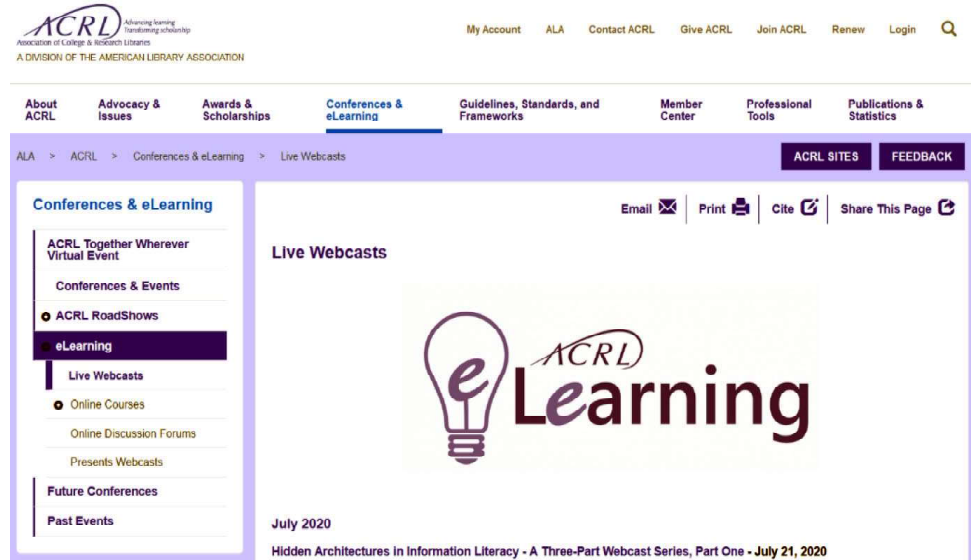

In this section

13.2.10 વેબકાસ્ટિંગ (Webcasting) :

વેબકાસ્ટિંગ એ પુસ્તક ટેકનોલોજી આધારિત આપવામાં આવતી સેવા છે. જેનો અર્થ સિસ્ટમને અપડેટ કરવાનો છે. જેનો હેતુ ઈન્ટરનેટ અથવા ઈન્ટ્રાનેટના ઉપભોક્તાઓને હાલની નવી માહિતી સુધી પહોંચાડવાનો હોય છે. વેબકાસ્ટિંગ ઉપભોક્તા સુધી માહિતી વિતરણ કરવા માટેની ખૂબ જ સરળ સેવા છે.

Webcasting in Association of College and Research Library

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

નોંધ : i. નીચે આપેલ જગ્યામાં તમારો ઉત્તર લખો.

ii. એકમના અંતે આપેલ ઉત્તર સાથે તમારો ઉત્તર ચકાસો.

(1) વિતરણ સેવાની માહિતી આપી, કોઈ પણ ત્રણ વિતરણ સેવા વિશે વિસ્તૃત જાણકારી આપો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(2) બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો :

(1) વેબ ડિરેક્ટરી એ _____

- (A) વેબ સાઈટની યાદી છે. (B) સર્ચ એન્જિન છે.
(C) રેફરન્સ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ છે. (D) વિષયવાર બીબ્લીયોગ્રાફી છે.

(2) બુલેટીન બોર્ડ એ એક _____

- (A) વેબ પોર્ટલ છે. (B) વેબસાઈટ છે.
(C) ઈલેક્ટ્રોનિક લાઈબ્રેરીનું સ્વરૂપ છે. (D) સૂચનાપત્ર છે.

(3) વેબ પોર્ટલ એ એક _____

- (A) વેબ બ્લોગ છે. (B) સર્ચ એન્જિન છે.
(C) વિવિધ સેવાઓનું સંકલિત સ્વરૂપ છે. (D) ડિરેક્ટરી

(4) વેબ બ્લોગ એ _____ નું એક સ્વરૂપ છે

- (A) વેબ ડિરેક્ટરી (B) વેબ ઈન્ડેક્સીંગ (C) સર્ચ એન્જિન (D) બુલેટીન બોર્ડ

(5) આધુનિક ગ્રંથાલય સેવાઓ મુખ્યત્વે _____ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવે છે.

- (A) વેબ પોર્ટલ (B) ઈ-મેઈલ (C) સર્ચ એન્જિન (D) બુલેટીન બોર્ડ

13.3 સારાંશ (Summary)

ઈન્ટરનેટ અને માહિતી ટેકનોલોજીના વિકાસને કારણે સમાજ જીવનના પ્રત્યેક ક્ષેત્રમાં અમુક પરિવર્તન જોવા મળે છે. ઈન્ટરનેટ વ્યક્તિના રોજ-બરોજમાં દૈનિક કાર્યોથી લઈને લોકોના વ્યવસાય, શિક્ષણ, સરકારી કાર્યો, પરિવહન વગેરે ક્ષેત્રે પરિવર્તન જોવા મળે છે. વિતરણ સેવા ઉપભોક્તાને જરૂરી માહિતી યોગ્ય સમયે, યોગ્ય સ્થળે, યોગ્ય ફોર્મેટમાં માહિતી પૂરી પડે છે. વિતરણ સેવા વેબ પોર્ટલ, વેબ ડિરેક્ટરી, ઈમેલ, મેઈલ યાદી, સંસાધન ભાગીદારી જેવી સેવાઓ પૂરી પાડવામાં આવે છે.

13.4 તમારી પ્રગતિ ચકાસોના ઉત્તરો (Answer of Self-check Exercise)

(1) વિતરણ સેવા, વિતરણ સાઈટ ઉપરથી આપવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે કહીએ, સેવા આપવા માટે મશીન હોસ્ટ તરીકે કાર્ય કરે છે અને જે અલગ – અલગ ભૌગોલિક વિસ્તારમાં ક્લાયન્ટ દ્વારા સેવા પૂરી પાડવામાં આવે છે. વિતરણ સેવા નીચે મુજબની હોય છે.

- **ઈ-મેઈલ (E-mail) :** આજના ડિજિટલ યુગમાં માહિતી સંચાર માટે ઈ-મેઈલ સામાન્ય અને પ્રખ્યાત માધ્યમ છે. ઈ-મેઈલ ઔપચારિક અને અનઔપચારિક બંને પ્રકારના પ્રત્યાયનમાં તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. જે આપણને રોજ-બરોજના કાર્યોમાં તેમ જ નાની સમસ્યાને સમાધાનમાં મદદરૂપ બને છે.
 - **મેઈલિંગ યાદી અને ચર્ચાની યાદી (Mailing List and Discussion List) :** મેઈલિંગ યાદી, ચર્ચા યાદી અથવા લીસ્ટસર્વ એક એવા પ્રકારની સેવા છે, જે સરળતા સાથે વ્યક્તિ કે વ્યક્તિના જૂથમાં ઈ-મેઈલ મોકલવાની સુવિધા પૂરી પડે છે. એક સરખા નામની આ સેવામાં એક સાથે મોટી સંખ્યામાં લોકોને CC અથવા BCC વગર મેઈલ મોકલવાની સગવડ પૂરી પાડી શકાય છે.
 - **બુલેટીન બોર્ડ :** વિવિધ ક્ષેત્રમાં અને સંસ્થા, યુનિવર્સિટી, કોલેજોમાં નવીન વિષયો ઉપર ચર્ચા માટે બુલેટીન અથવા સંદેશા બોર્ડની સેવા પૂરી પાડવામાં આવે છે. જેથી દરેક વ્યક્તિ અથવા ગ્રુપ દ્વારા એક દિવસ ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવે છે અને એક વિષયમાંથી અનેક નવા વિષય ટોપિકની ચર્ચા થાય છે.
- (2) (1) (D) વિષયવાર બીબ્લીયોગ્રાફી છે.
(2) (D) સૂચનાપત્ર છે.
(3) (C) વિવિધ સેવાઓનું સંકલિત સ્વરૂપ છે.
(4) (A) વેબ ડિરેક્ટરી
(5) (A) વેબ પોર્ટલ

13.5 ચાવીરૂપ શબ્દો (Key Words)

- વેબ પોર્ટલ : વિવિધ સેવાઓનું સંકલિત સ્વરૂપ
- સંસાધન ભાગીદારી : બે કે તેથી વધુ ગ્રંથાલયો ભેગા મળીને તેમના દસ્તાવેજો, સેવાઓ, કાર્યો વગેરેનો ઉપયોગ ભાગીદારીમાં કરે છે.
- વેબ ડિરેક્ટરી : વિષયવાર બીબ્લીયોગ્રાફી
- વેબકાસ્ટિંગ : સિસ્ટમને અપડેટ કરવી.

13.6 સંદર્ભ અને વિશેષ વાંચન (Reference and Further Reading)

- <<http://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/35804/5/Unit-16.pdf>>
<<http://www.lislinks.com/forum>>
<<http://infolibrarian.com/>>
<<https://www.emeraldgrouppublishing.com/our-services/librarians>>
<<http://www.ala.org/acrl/conferences/elearning/webcasts>>

